

نقش منابع آبی در توسعه گردشگری

¹ پوهنمل محمد بشیر ایماق عضو کادر علمی دیپارتمنت انجیرری استخراج معادن، پوهنځی انجیرری پوهنتون بغلان.

The role of water resources in tourism development

Abstract

Tourism as an important economic industry in today's world has developed and has attracted the attention of national and local officials. Tourism development can be one of the components of sustainable economic development of countries. This research was done in order to know the different types of water resources and their role in the creation and formation of tourist attractions and also to get the impact of water resources in the development of tourism. The research method of this article is a descriptive analytical method in a library style. So that information and information from books and authentic scientific articles have been collected, classified and analyzed, and finally, the conclusion has been expressed. The results of this research show that water, as a vital substance on the planet, while playing a prominent role in the cells of living organisms, has a wide spread to the surface of the earth. In addition, water has profound effects on human performance, changing the earth's relief and creating cultural differences in human societies. Tourism development has elements such as tourist attractions, tourism facilities and services, tourism development can only be achieved by passing through water resources routes. Through its direct and indirect effects, water resources provide the grounds for the creation of natural tourist attractions and facilitate the necessary tourism services. Afghanistan is a good base for the development of tourism due to having sufficient amount of water resources, uneven relief, actual and potential tourist attractions, and with the necessary planning, we can develop all types of tourism in the country and achieve a prosperous economy.

Key word: Water, development, attractions, tourism, water resources.

¹ Email: bashiraimaq123@gmail.com

چکیده

گردشگری منحيث یک صنعت مهم اقتصادی در جهان امروز تبارز نموده و توجه مسولان ملی و محلی را به خود جلب کرده است. توسعه گردشگری می تواند یکی از مولفه های توسعه اقتصاد پایدار کشورها باشد. این تحقیق به منظور شناخت گونه های مختلف منابع آبی و نقش آن در ایجاد و تشکیل جاذبه های گردشگری و همچنان دریافت میزان تاثیرات منابع آبی در توسعه گردشگری انجام یافته است. تحقیق هذا از نوع توصیفی - تحلیلی به روش کتابخانه ای می باشد. طوریکه اطلاعات و معلومات از کتب و مقالات علمی معتبر گردآوری، طبقه بندی و مورد تحلیل قرار گرفته است. نتایج این تحقیق نشان میدهد که آب به عنوان ماده حیاتی در کره زمین ضمن نقش برجسته در سلول های موجودات زنده، دارای سطح گسترش وسیع به روی زمین می باشد. برعلاوه، آب تاثیرات عمیق در عملکرد انسان ها، تغییر ریلیف زمین و ایجاد تفاوت های فرهنگی جوامع بشری دارد. توسعه گردشگری دارای ارکان چون جاذبه های گردشگری، تسهیلات - خدمات گردشگری می باشد. دست یابی به توسعه گردشگری تنها با عبور از مسیرهای منابع آبی مقدور است. منابع آبی از طریق تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم خویش زمینه های ایجاد جاذبه های گردشگری طبیعی را مهیا و تسهیلات - خدماتی لازم گردشگری را نیز مساعد می سازد. افغانستان به نسبت داشتن میزان کافی منابع آبی، ریلیف ناهموار، جاذبه های گردشگری بالفعل و بالقوه بستر خوب برای توسعه گردشگری بوده و با برنامه ریزی های لازم می توان، انواع گردشگری را درین کشور توسعه داده و از آن طریق در توسعه اقتصادی کشور کمک کرد.

کلید واژه ها: آب، افغانستان، توسعه، جاذبه ها، گردشگری، منابع آبی.

۱. مقدمه

گردشگری منحيث یک صنعت مهم در توسعه اقتصادی کشورها نقش اساسی را دارد. گردشگری یک فعالیت اقتصادی است که سالانه یک حجم زیاد پول ازین طریق آن حاصل می گردد، سهم گردشگری در کل صادرات جهان ۱۷ درصد است (یعقوب زاده و همکاران، ۱۳۹۳ ص ۳). توسعه گردشگری به عوامل متعدد چون جاذبه های گردشگری و تسهیلات - خدمات گردشگری رابطه مستقیم دارد (فرجی - راد، ۱۳۸۸ ص ۶۶). منابع آبی به عنوان یک پدیده مهم و تاثیرگذار در ایجاد و توسعه جاذبه های گردشگری، خدمات - تسهیلات گردشگری دارای جایگاه ویژه است. اینکه منابع آبی چگونه می تواند در توسعه گردشگری نقش داشته باشد، سوالی است که تا هنوز در رابطه به آن به صورت عملی

پرداخته نشده است. برای دریافت پاسخ مناسب به این پرسش ایجاب میکند که حول این محور بحث علمی صورت گیرد و زوایای تاریک آن روشن و پاسخ های لازم دریافت گردد.

اهداف این تحقیق شناخت آب، منابع آبی، گردشگری، انواع گردشگری، تشخیص عملکرد آب در ایجاد جاذبه های گردشگری و تعیین نقش منابع آبی در انکشاف و توسعه گردشگری می باشد. در این مقاله تلاش گردیده که به این دو پرسش عمده با استفاده از روش تحقیق توصیفی - تحلیلی پاسخ قناعت بخش دریافت گردد، آن اینکه منابع آبی در ایجاد جاذبه های گردشگری چگونه نقش بازی میکند و همچنان نقش منابع آبی در توسعه گردشگری چیست. توسعه اقتصادی یکی از آرمان های ملی هر ملت می باشد. برای رسیدن به توسعه اقتصادی ضرورت است که مولفه آن دریافت و برنامه ریزی مناسب صورت گیرد. توسعه گردشگر می تواند به عنوان یکی از مولفه های توسعه اقتصادی در کشور تلقی گردد. توسعه گردشگری به فکتورهای متعدد چون جاذبه های گردشگری و تسهیلات آن وابسته است. منابع آبی در توسعه گردشگری نقش سازنده دارد. تحقیق هذا تحت عنوان نقش منابع آبی در توسعه گردشگری برای شناخت منابع آبی، تاثیر عملکرد آب در ایجاد جاذبه های گردشگری و عوامل توسعه گردشگری بسیار با اهمیت است.

تعیین و تشخیص نقش منابع آبی در توسعه گردشگری، فرصت های شناخت منابع مهم اقتصادی و توسعه گردشگری را افزایش داده و از طریق آن برای متصدیان امور در امر توسعه اقتصادی کشور کمک می کند. در این مقاله سعی گردیده که مفاهیم بصورت فشرده و معطوف بر افغانستان تحریر گردد. برای تصور و تفهیم بهتر مباحث از جدوال، چارت ها استفاده شده است. برای رسیدن به اهداف این تحقیق تعداد از مباحث لازم چون آب و منابع آبی، منابع آبی افغانستان، گردشگری و انواع آن، توسعه گردشگری، گردشگری در افغانستان منحصی مبنای نظری درین مقاله گنجانیده شده است.

در رابطه به عنوان تحقیق هذا مطالعات در چارچوب آثار مکتوب صورت نگرفته است، اما در رابطه به عناوین فرعی این مقاله مطالب متعدد در کتب و مقالات علمی مختلف در دسترس بوده است. از این رو مقاله علمی هذا تحت عنوان نقش منابع آبی در توسعه گردشگری یک موضوع کاملا جدید و بکر بوده که تاکنون در رابطه عنوان فوق کدام تحقیق مستقل صورت نگرفته است.

۲. روش تحقیق

روش تحقیق هذا از نوع توصیفی تحلیلی می باشد. اطلاعات و داده ها از کتب و مقالات معتبر علمی گردآوری شده است. طوریکه در ابتدا کتب و مقالات مرتبط راجع به عنوان مقاله جمع آوری و مطالعه

گردیده و بعداً مباحث ضروری از آن اقتباس و با در نظر داشت تسلسل آن در پیکر مقاله قرار گرفته است. در نهایت اطلاعات و داده ها تحلیل و نتایج آن نظر به سوالات تحقیق و اهداف مقاله بدست آمده است. در آخر نتیجه گیری مختصر صورت گرفته است.

۱-۲. آب و منابع آبی

آب و منابع آبی در ایجاد مناظر طبیعی و تغییر اقلیم در زمین از طریق پروسه های بیولوژیکی، جغرافیایی، هایدروبیولوژیکی و هایدرولوژیکی جایگاه اساسی را به خود اختصاص داده و به زیبایی و جاذبه های طبیعی افزوده است. آب حدود ۷۵ فیصد سطح زمین را پوشانیده است. متناسب به ساحه گسترش جغرافیایی آب تاثیرات آن ها روی تمامی فعالیت های انسانی سایه افکنده است. آب در ماهیگیری، ماهی پروری، حمل بارهای سنگین، خندق های مملو از آب منحصی کمربندی امنیتی امپراطوران گذشته، امور رهائشی، زراعت، صنعت، استحصال برق، مقاصد تجارتي، حفظ محیط زیست، کشتی رانی و تفریح کاربرد دارد. منابع آبی منحصی سرحد جغرافیایی برای قبایل و ملیت های مختلف عمل کرده و باعث ایجاد فرهنگ ها و زبان های مختلف گردیده است (علیم، ۱۳۹۶ ص ۴).

منابع آبی زمین به صورت عموم به دو بخش عمده تقسیم می گردد که عبارت از منابع آب سطحی و منابع آب زیرزمینی است. آب های سطحی آب های اند که در سطح قشر زمین به صورت ابحار، بحیره ها، دریا، ذخایر آبی، جهیل ها و جریان های موقت وجود داشته باشد (سهاک، ۱۲۹۲ ص ۲۳۶). به اساس محاسبه وای. وینوگرادوف حجم آب ابحار در سطح جهان ۱,۵ میلیارد مترمکعب و حجم آب های زیرزمینی ۰,۵ میلیارد مترمکعب می باشد (ایماق و قادری، ۱۳۹۸ ص ۱). ابحار از نگاه شکل و ساختمان ظاهری یا مورفولوجی بخش های خیلی وسیع و پست قشر زمین می باشد که توسط آب فرا گرفته شده و بزرگترین ساحه ترسباتی را تشکیل میدهند (روفی، ۱۳۹۵ ص ۱۸۶). جهیل ها عبارت از فرورفتگی های سطح قاره است که از آب های ساکن یا نیمه جریان دار مملو باشد (سلاوین، ۱۹۸۴ ص ۱۱۳). دریا عبارت از جریان ثابت فعالیت کننده آب می باشد که کار بزرگ تخریبی و تعمیری را انجام میدهد (سهاک، ۱۳۹۲ ص ۲۱۰). آب های زیرزمینی، آب های اند که در نتیجه نفوذ آب های سطحی از طریق درزها و مسامات ابحار به داخل قشر زمین بوجود میاید (روفی، ۱۳۹۵ ص ۵۳). چشمه ها عبارت از ظاهر شدن طبیعی آب های زیرزمینی به سطح زمین می باشد (سهاک، ۱۳۹۲ ص ۲۵۷). آب ها در طبیعت به سه حالت گازمانند، مایع و جامد به ملاحظه می رسد (نجف، ۱۳۹۳ ص ۶).

۲-۲. منابع آبی افغانستان

افغانستان نیز مانند سایر کشور های جهان دارای دو منبع آبی سطحی و زیرزمینی می باشد. آب های سطحی افغانستان به شکل جهیل ها، دریا ها، بند ها، نهر ها می باشد. آب های سطحی افغانستان نسبت به آب های زیر زمینی آن دارای فعالیت جیولوجیکی بیشتر است. آب های زیرزمینی افغانستان نسبت شرایط خاص جیولوجیکی دارای اندازه های کافی نمی باشد. تهنوز روی منابع آب های زیرزمینی افغانستان تحقیقات همه جانبه صورت نگرفته است (علیم، ۱۳۹۶ ص ۲۵۰). فعالیت جیولوجیکی آب های زیرزمینی افغانستان متناسب به اندازه آنها بوده و در ساحات گسترش احجار چونه ساحات وسیع کارستی را ایجاد کرده است (صفدری، ۱۹۸۴ ص ۱۰۶).

۳-۲. تعریف گردشگری و انواع آن

گردشگری یا توریسم از کلمه (tour) به معنی سفر، سیاحت، مسافرت یا گردش کردن و (ism) به معنی طرز تفکر خاص که مبنای آن سفر و سیاحت است، مشتق گردیده است. توریست کسی است که به مسافرت و جهان گردی می پردازد (کرمی، ۱۳۹۱ ص ۱۱۰). گردشگری دارای تعاریف متعدد است از جمله " به کلیه فعالیت های افراد اطلاق می شود که به مکان های خارج از محیط عادی خود به گذراندن ایام فراغت، انجام کار و سایر هدف ها، برای مدت کمتر از یک سال می روند (فرجی راد و آقا جانی، ۱۳۸۸، ص ۶۲).

گردشگری عبارت از مجموعه ای از پدیده ها و روابطی که از کنش متقابل بین گردشگران، ارایه کننده گان مشاغل، دولت ها و جوامع میزبان، در فرایند جذب و پذیرش این گردشگران و سایر بازدید کننده گان، ناشی می شود (خاچکی، ۱۳۸۷ ص ۱۸۱). گردشگر دارای خصوصیتی بوده و حدود برای شان تعیین گردیده است. گردشگر به کسی اطلاق می شود که دو خصوصیت ذیل را داشته باشد.

۱- از محل اقامت خویش برای مدت حد اقل یک شبانه روز و حد اکثر کمتر از یک سال دور شده باشد.

۲- در محل اقامت جدید کسب درآمد نکند.

۴-۲. جاذبه های گردشگری

جاذبه های گردشگری یکی عناصر مهم و منبع قدرت دهنده به سیستم گردشگری محسوب می گردد (کرمی، ۱۳۹۱ ص ۱۱۰). میزان موفقیت در توسعه گردشگری تابع کیفیت و نحوه دخالت عوامل

مؤثر گوناگون است که در حقیقت همان ارکان گردشگری محسوب می گردد. ارکان این صنعت عبارت از جاذبه های گردشگری و تسهیلات- خدمات گردشگری می باشد. (فرجی راد و آقا جانی، ۱۳۸۸ ص ۶۶).

هر پدیده یا عامل انگیزشی که در مقصد جذابیت ایجاد کرده و منجر به مسافرت فرد یا افراد از نقاط مختلف به مقصد گردشگری شود جاذبه نامیده می شود (فرجی راد و آقا جانی، ۱۳۸۸ ص ۶۶). جاذبه های گردشگری را به صورت عموم به دو بخش تقسیم می کنند که عبارت از جاذبه های گردشگری طبیعی و جاذبه های گردشگری فرهنگی است (فرجی راد و آقا جانی، ۱۳۸۸ ص ۶۶).

۲-۵. انواع گردشگری

گردشگری را به عنوان یک صنعت مهم از ابعاد مختلف می تواند طبقه بندی گردد، کامل ترین طبقه بندی گردشگری نظر به عوامل چون زمان، مکان، انگیزه و وسایل گردشگری تا هنوز صورت گرفته است. گردشگری از نظر زمان به مدت اقامت و فصل سال تقسیم می گردد. مدت اقامت گردشگری می تواند کوتاه مدت، طویل مدت باشد. از نظر فصل سال گردشگری می تواند تابستانی و زمستانی نیز باشد. گردشگری از نظر مکان به دو بخش داخلی و خارجی تقسیم می گردد، گردشگری داخلی می تواند در هتل، ویلا شخصی، خانه اجاره ای، و غیره باشد، گردشگری خارجی شامل گردشگری شهری و روستایی می شود.

گردشگری از نظر انگیزه و هدف به گردشگری طبیعی، فرهنگی، ورزشی، تفریحی، تجارتي، سیاسی، معالجوی، مذهبی، اکوتوریسم، ماجراجویانه و اجتماعی تقسیم می گردد. گردشگری از نظر وسایل به گردشگری هوایی، زمینی و دریا تقسیم می گردد (فرجی راد و آقا جانی، ۱۳۸۸ ص ۶۱).

۲-۶. توسعه گردشگری

توسعه عبارت از حاصل جمع الجبری رشد و تحولات می باشد یا به عباره دیگر توسعه عبارت از تغییرات کمی و کیفی می باشد (متوسلی، ۱۳۸۹ ص ۱۱) خصوصیات توسعه دارای سه هدف می باشد. اولین هدف عبارت از دسترسی بیشتر به کالاها، خدمات و تداوم حیات انسان ها. دوم هدف افزایش سطح و استانداردهای زنده گی و بهره مندی انسان ها از مواهب مادی است. سومین هدف کاملاً کیفی است که عبارت از گسترش دامنه گزینه ها و انتخاب های افراد و ملل در زنده گی، ارتقا حقوق مدنی افراد، برابری در مقابل قانون و مسایل دیگر می باشد (متوسلی، ۱۳۸۹ ص ۱۴). صنعت یک سکتور

عمده و اساسی اقتصاد ملی بوده که بالای رشد عاید سرانه در کشور تاثیر ارزنده دارد (یادگاری، ۱۳۹۴ ص ۳).

با توجه به تعریف توسعه و مباحث ارایه شده می توان نوشت که توسعه گردشگری عبارت از افزایش ساحات گردشگری، جاذبه های گردشگری از نقطه نظر کمی و همچنان افزایش کیفی و کمی ارایه خدمات - تسهیلات و جاذبه های گردشگری می باشد. در توسعه گردشگر عوامل متعدد شامل می باشد، عمده ترین عوامل که تاثیرات زیاد می تواند وارد کند عبارت از جاذبه های گردشگری، خدمات و تسهیلات گردشگری است (فرجی راد و آغاخانی، ۱۳۸۸، ص. ۶۶). جاذبه های گردشگری عامل مهم در توسعه گردشگری قلمداد می گردد، این عوامل از طریق انگیزش و جلب رضایت گردشگران زمینه توسعه گردشگری را فراهم می کند.

۲-۵. گردشگری در افغانستان

افغانستان ضمن داشتن منابع متعدد با الفعل و بالقوه اقتصادی، منبع ارزشمند اقتصادی دیگر را نیز در اختیار دارد که عبارت از صنعت گردشگری می باشد. با توجه به جاذبه های گردشگری، شرایط جیولوجیکی، ساختمان های جیولوجیکی متنوع، ریلیف منشعب، منابع آبی گسترده، میراث های فرهنگی، اقلیم مناسب و چهار فصل گوارا، افغانستان یکی از بهترین کشور های است که دارای زمینه های رشد و توسعه بهتر صنعت گردشگری می باشد. افغانستان از گذشته های دور توجه گردشگران خارجی و داخلی به خود جلب کرده بود که فراز و نشیب های شرایط افغانستان سیر نورمال رشد و توسعه گردشگری را درین کشور صدمه زده است.

افغانستان اداره توریسم یا گردشگری خویش را در سال ۱۳۲۷ ه. ش. تاسیس و در سال ۱۳۴۳ عضویت سازمان گردشگری جهانی را کسب کرد و بعد از آن گردشگران خارجی برای بازدید از جاذبه های گردشگری به این کشور سفر کرد است (وزارت اطلاعات و فرهنگ، ۱۳۹۷، ص ۱۰). افغانستان کشوری است که در آن جاذبه های گردشگری، گسترش وسیع دارد، افغانستان از نظر تنوع جاذبه های گردشگری فوق العاده متفاوت بوده و توجه گردشگران داخلی و خارجی را به خود جلب کرده است. جاذبه های گردشگری طبیعی افغانستان مانند جهیل ها، دریاها، بندها، آب و هوا مطلوب، غارهای طبیعی، چشمه های آب گرم، چشمه های منرالی، آب های طبیعی، ساحات ییلاقی، ساحات کوهستانی، تپه های خاکی، دشت های هموار و ریلیف مختلف است. همچنان جاذبه فرهنگی چون معماری دوره

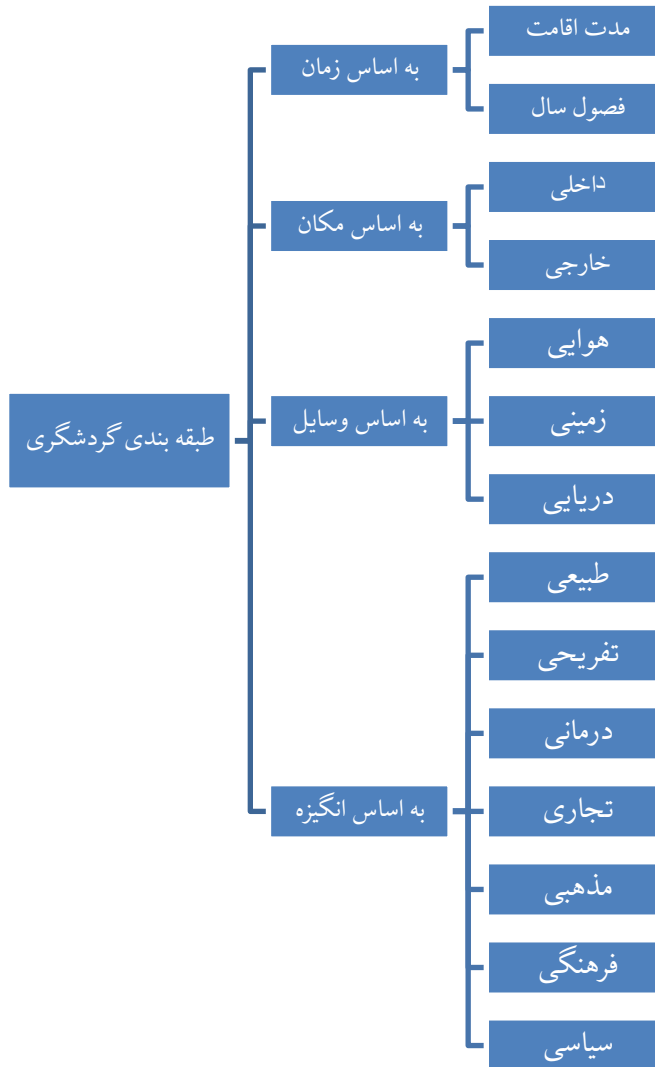

قدیم، منارهای مرتفع، مجسمه‌های مختلف، مساجد تاریخی و صنایع دستی می‌باشد) وزارت اطلاعات و فرهنگ، ۱۳۹۷، ص ۲۶).

۳. یافته های تحقیق

این تحقیق به منظور شناخت آب و منابع آبی، توضیح گردشگری و انواع آن، تشخیص عملکرد آب در ایجاد جاذبه های گردشگری و تعیین نقش منابع آبی در توسعه گردشگری اجرا گردیده است. سوالات که درین تحقیق انتظار دریافت پاسخ را دارد قرار ذیل است. آب و منابع آبی چیست؟ گردشگری و انواع آن چیست؟ آب در تشکیل جاذبه های گردشگری چگونه نقش بازی می کند؟ عوامل توسعه گردشگری کدام ها اند و نقش منابع آبی در توسعه گردشگری چیست؟ اکنون برای رسیدن به اهداف و پاسخ به سوالات فوق از روش تحقیق توصیفی تحلیلی استفاده گردیده و نتایج ذیل دریافت گردیده است.

آب و منابع آبی یکی از پدیده های مهم طبیعی در کره زمین است که تاثیرات عمیق بالای شرایط زنده گی موجودات زنده، انکشاف، تکامل و تغییر شکل زمین دارد. آب با دو منبع مهم چون منابع آب های سطحی و منابع آب های زیر زمینی دارای گسترش وسیع بوده و حدود ۷۵ فیصد سطح زمین را پوشانیده است. آب تاثیرات متناسب به گسترش خویش بالای همه پدیده های زمین دارد. گردشگری عبارت از آن پدیده ها و روابطی است که از عملکرد متقابل گردشگران، تسهیل کننده ها، دولت و میزبان در پروسه های جذب و پذیرش گردشگران بوجود میاید. گردشگر دو خصوصیت دارد که شامل دور بودن از محل اقامت حد اقل یک شبانه روز و حد اکثر کمتر از یک سال و عدم کسب در آمد در محل اقامت جدید می باشد. گردشگری به بخش های ذیل طبقه بندی گردیده است.

شکل ۱: انواع گردشگری

با دقت به مباحث انواع گردشگری به وضاحت می توان دریافت که همه انواع گردشگری به نحوی به آب و منابع آبی رابطه مستحکم دارد. منابع آبی به صورت مستقیم و غیرمستقیم در ایجاد جاذبه های گردشگری و عوامل توسعه آن نقش اساسی دارد. نقش مستقیم و غیرمستقیم منابع آبی در ایجاد جاذبه های گردشگری در جدول شماره (۱) ارقام گردیده است.

جدول (۱): جاذبه‌های طبیعی گردشگری که منابع آبی ایجاد میکنند

شماره	منابع آب سطحی	منابع آب زیر مینی
۱	جاذبه های سواحل ابچار	چشمه های آب گرم
۲	جاذبه های دریایی	چشمه های معالجوی
۳	جاذبه های جهیلی	آب شار ها
۴	ریلیف متنوع	مغار های پوشیده
۵	اقلیم مناسب و گوارا	تونل های طبیعی

عوامل توسعه گردشگری مختلف است، عوامل مهم آن عبارت از جاذبه‌های گردشگری و تسهیلات گردشگری می باشد. جاذبه‌های گردشگری به جاذبه های طبیعی و فرهنگی تقسیم گردیده است. نقش منابع آبی در ایجاد جاذبه های طبیعی فوق العاده می‌باشد. همچنان نقش منابع آبی در مساعد ساختن خدمات و تسهیلات گردشگری که عامل مهم گردشگری است نیز ارزنده است.

شکل ۲: نقش منابع آبی از طریق جاذبه طبیعی در توسعه گردشگری

اداره گردشگری افغانستان در سال ۱۳۲۷ ه ش فعالیت خویش را آغاز گرد و در سال ۱۳۴۳ ه ش عضویت سازمان گردشگری جهان را گرفت. چهار دهه جنگ مسیر نورمال رشد گردشگری در افغانستان را صدمه زد. افغانستان دارای جاذبه‌های گردشگری عالی و بسیار می باشد که از نظر تنوع به همه انواع جاذبه های گردشگری مطابقت می کند. صنعت گردشگری در افغانستان دارای فرصت-های عالی توسعه است.

توسعه گردشگری، سبب توسعه اقتصادی و توسعه اقتصادی باعث توسعه کشور می گردد. بدین ترتیب نقش منابع آبی در توسعه گردشگری و نقش توسعه گردشگری در توسعه اقتصاد با در نظر داشت مباحث اساسی و با اهمیت است.

۴. بحث و نتیجه گیری

آب ماده حیاتی است که نقش آن در سلول‌های موجودات زنده، ایجاد شرایط زنده گی، انکشاف و تکامل زمین فوق العاده سازنده است. آب با توجه به خواص کیمیاوی، فزیکي خویش در طول حیات جیولوجیکی زمین منحصبت عوامل مهم پروسه های اندوجینی و اکزو جینی در احیا، تغییرات ساختمان های جیولوجیکی زمین، تغییرات اتموسفری - اقلیمی عملکرد قابل پیمایش داشته است.

آب که متشکل از دو منبع سطحی و زیر زمینی می باشد، از نظر گسترش هفتاد و پنج فیصد مساحت زمین را پوشانیده است، تاثیرات آب بالای زمین و همه پدیده های آن متناسب به گسترش آن است. از نظر کمیت میزان بیشتر حجم آب‌های کره زمین به منابع سطحی تعلق می گیرد. نقش منابع آب‌های سطحی در تغییرات جیومورفولوجیکی، هایدروولوجیکی، تغییر شکل زمین، تغییر اقلیم، کاربرد، ایجاد جاذبه‌های گردشگری و توسعه جهان گردی نسبت به منابع آب های زیر زمینی به مراتب بیشتر است.

منابع آبی بصورت مستقیم و غیرمستقیم از طریق تغییر اقلیم، زمینه‌های گردشگری بحری و آبی، ایجاد فضای مناسب و ایجاد جاذبه‌های زیبا طبیعی، ایجاد ساختمان‌های مختلف جیولوجیکی و ریلیف متنوع، تسهیلات گردشگری، تامین آب‌های آشامیدنی، چشمه‌های آب گرم، چشمه‌های آب درمانی، آبشارها سبب ایجاد جاذبه های گردشگری گردیده و ازین طریق نقش اساسی در توسعه گردشگری ایفا می کند.

انسان‌ها برای شناخت پدیده‌های طبیعی، جلوه‌های زیبای طبیعت، کاهش تاثیرات ناگوار محیط غیرطبیعی و صنعتی نیازمند بازدید از جاذبه‌های طبیعی می‌باشد. مجموعه عملکرد های انسان در محیط غیرعادی و عکس العمل میزبان را گردشگری تلقی می‌کند. گردشگری بنابر انگیزه‌های مختلف صورت می گیرد و عوامل که می تواند گردشگری را شکل دهد عبارت از گردشگر، جاذبه‌های گردشگری، مسیرهای ارتباطی و سهولت- های خدماتی می‌باشد.

طبیعت متنوع، محیط جیولوجیکی پیچیده، قدامت تاریخی زمین از یکطرف و انگیزه‌های متفاوت انسان ها از طرف دیگر باعث می‌شود که انواع مختلف گردشگری شکل گیرد. گردشگری نظر به زمان، مکان، وسایل گردشگری و انگیزه طبقه بندی گردیده است. تحلیل تعریف گردشگری، عوامل گردشگری، انواع گردشگری و توسعه گردشگری نشان میدهد که جاذبه های گردشگری، تسهیلات- خدمات گردشگری و گردشگر بحیث وجوه مشترک در ایجاد و توسعه گردشگری عمل کرده است. بدین ترتیب این سه فکتور منحصبت اضلاع مثلث

گردشگری در ایجاد و توسعه گردشگری عرض وجود می کند توجه به توسعه صنعت گردشگری و توسعه کشور مستلزم توجه به هریک اضلاع سه گانه این مثلث است.

پیشرفت علوم، تکنالوژی، صنعت، تجارت، مطالعات، مشاهدات، تبحر، تجسس سبب افزایش رفا و آسایش در جهان گردیده و متناسب به افزایش آن میزان تقاضا به گردشگری نیز افزایش می یابد. افزایش میزان گردشگری عامل مهم انکشاف اقتصادی و توسعه کشور می باشد. چون توسعه گردشگری وابسته به دو ضلع مثلث گردشگری چون جاذبه های گردشگری و خدمات - تسهیلات گردشگری بوده و در توسعه جاذبه های گردشگری و تسهیلات - خدمات گردشگری نقش منابع آبی فوق العاده است، پس نقش منابع آبی در توسعه گردشگری و توسعه اقتصادی مهم و ارزنده تلقی می گردد.

آب و منابع آبی مؤثر ترین پدیده مهم طبیعی برای موجودات و کره زمین تلقی می گردد که موجب تغییرات و تحولات گسترده در زمین می شود. منابع آبی که متشکل از منابع آب های سطحی و زیرزمینی می باشد، هر کدام نقش سازنده در تغییر شرایط برای موجودات و پدیده های طبیعی دارد. گردشگری عبارت از پدیده ها و روابط است که از عملکرد متقابل گردشگران، میزبان و جاذبه های گردشگری بوجود می آید. گردشگری نظر به زمان، مکان، انگیزه و وسایل گردشگری به زیر مجموعه های مختلف تقسیم می گردد. منابع آبی از طریق ایجاد جاذبه گردشگری چون سواحل ابحار، اقیانوس ها، جھیل ها، دریاها، چشمه های آب گرم، چشمه های معالجوی، آبشارها به صورت مستقیم و از طریق ایجاد دره ها، ریلیف متنوع، مغاره ها، محیط سرسبز، اقلیم مناسب تسهیلات لازم زنده گی گردشگران به صورت غیر مستقیم در انواع گردشگری نقش سازنده و مهم دارد. همچنان منابع آبی در توسعه گردشگری از طریق انکشاف جاذبه های گردشگری طبیعی و سهولت های لازم گردشگری نقش کلیدی را بازی میکند. گردشگری یک صنعت مهم اقتصادی و یکی از مولفه های توسعه پایدار در یک کشور محسوب می گردد. توسعه گردشگری منحصیث یکی از عوامل توسعه اقتصادی نقش اساسی را در ایجاد توسعه پایدار و توسعه یک کشور دارد.

افغانستان با داشتن منابع آبی خوب و میراث های فرهنگی دارای امکانات بالقوه و بالفعل توسعه جاذبه های گردشگری طبیعی و فرهنگی بوده، با برنامه ریزی مناسب و تسهیل شرایطه گردشگری زمینه توسعه گردشگری و توسعه اقتصادی در کشور فراهم می گردد.

۵. منابع

- ۱- ایماق، محمد بشیر و قادری، پرویز (۱۳۹۸). مطالعه کیفی آب چشمه شفا شهر پلخمري. پژوهش (۱۶) ۱۲۷-۱۳۹.
- ۲- خاچکي، بهنام لطفی (۱۳۸۷) گردشگری به مثابه یک صنعت. راهبرد (۱) ۱۷۱-۲۰۶.
- ۳- روفی، فضل مولا (۱۳۹۵). جیولوجی عمومی جلد ۱، تهران: سمت.
- ۴- سهاک، نقیب الله (۱۳۹۲). جیولوجی عمومی، کابل: مستقبل.
- ۵- صفدری، نجیب الله (مترجم) (۱۹۸۴). جیولوجی عمومی با اساسات افغانستان، مسکو: میر.
- ۶- علیم، عبدالخبیر (۱۳۹۶). انجینیری آبرسانی، کابل: عازم.
- ۷- فرجی راد، عبدالرضا و آقاجانی، سیمه (۱۳۸۸). تحلیل نو پیرامون گردشگری و جدیدترین طبقه بندی آن. فصل نامه جغرافیایی سرزمین (۳۳) ۶۱-۷۲.
- ۸- کرمی، پریش (۱۳۹۱). گردشگری، موضوع علم جغرافیا. مجله جغرافیا (۸۲) ۱۱۰-۱۱۲.
- ۹- متوسلی، محمود (۱۳۸۹). توسعه اقتصادی، تهران: سمت.
- ۱۰- نجف، محمد ابراهیم (۱۳۹۳). هایدرولوجی و جیولوجی انجینیری، کابل: مستقبل.
- ۱۱- وزارت اطلاعات و فرهنگ (۱۳۹۷). پالیسی ملی توریسم
- ۱۲- یادگاری، محمد اشرف (۱۳۹۴). اقتصاد صنعتی، کابل: سعید.
- ۱۳- یعقوب زاده، رحیم، اسماعیل شفاعتی و علیرضا حاتمی (۱۳۹۳). تحلیل رشد رقابت پذیری اقتصاد گردشگری در ایران و بیش بینی آن تا سال ۱۴۰۰، مقاله ارائه شده در اولین همایش بین المللی علمی- راهبردی توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران در مشهد (ص ۱۷۸۷-۱۷۹۷) بازبایی شده در وب سایت www.sid.ir.